

ראיה ממעמקים

לבנים היא אך שרטוט אחד בפרשת חיו האומללים ותי טראגיים של אדם נדכא ומשועבד אשר חמר לו הגור רל. זוהי מסכת גדולת של חיי אדם המקופלת בסיפור קטן.

הסיפור הקטן של דבורה בארון הוא בבחינת מועט המחזיק את המרובה. דרכה לספר. לא לשרטט קוים עיקריים בהבלט למען ישלים לו הקורא עצמו את הקוים החסרים. היא מספרת באור רך־רוח, מצרפת קו לקו, פרטי עלילה מן החיים הקטן־נים שבסביבתה, כפי שהם מתחוללים מבעד ל"חלון המטבח של בית הקהל", הלא היא דירת הרב, אביה ואמה הרבנית.

סיפורה הקטן כתוב ברוח הכתיבה של הסיפור הגדול, אלא שדבורה

בארון יודעת לספר הרבה בסיפורי מעשה קצר. זוהי יריעה רחבה שהיא מקופלת בין שיטין מועטים. והוא אחד הקוים האופייניים לכתיבתה, שהיא פרי התבוננות מרובה. התברר ננות וחגות ממושכות. העלילה הגדר לה ותארוכה לפרטיה עומדת כאילו באיירו של הכתוב בספר והכתוב מכיל אותו מבלי שיחוש הקורא כי כאן יש צמצום שבצמצום — אין אחת רואה אותו כשם שאין העין רואה את החלל והן הדברים מתנוֹרעים בחללם. דבורה בארון יודעת ליצור את החלל הזה בין השיטין.

הספר הקטן המכונה "הלבן", יש בו שני סיפורים והאחד והוא הראי שזו והגדול "פראדל" שמו, וזה סיי פור גבורה של האשה פראדל. שבי עה רגזו ובות, "שנאָה" היחה ותי אנשים הביטו עליה במנוד ראש וללא חמלה, ורחשו לה כפר "בוז, רגש זה שבספר המקרא מעירה בנו השנוֹר־אה, כמו לאה המתבזת והולכת ומס־תאבת כרדיפתה אחרי מעט חיבת בעלי".

אני אומר סיפור גבורה, כי פראדל לאחר שהגיעה למדרגה אחרונה של ביוזי מבעלה, התעודדה פתאום ונת־נה לו גט כריתות. ואולם איך מסר פרת השתלשלות הדברים של ה"אפר פיאח" הזאת, המשבר וההתאוששות והחיים החדשים המתחילים אחרי הגט — היא נקודת שיא באמנה הסיי פור. כל שורה היא פרשה שלימה. ואילו אין להביא שורה בציטאטה, כאשר האוירה היא בספר.

אכן זוהי תרומת כתיבה מיוחדת. י. יציב

תרבות עיקרה בכוח הזכרון. בן־תרבות הוא מי שקניניה הנעלים של האנושות רוחטים בנפשו. אין זאת זכירה לפי הרשום בספרי ההיסטוריה. הנקנה לפי השינון. זוהי הרצי־פות הנפשית של חיות העם מאז היותו ועד היום הזה — הנתונה לבני העם, לבחירי בניו כמובן. (ביניהן יש חיות של עמים שהפכו קנין של האנושות כולה). זוהי הסגולה לה־ביא לידי הכרה את החויה של הע־בר, המדמדמת במעמקי הנפש, אגב חויה דומה לה בהוות, לא הכרה בדרך קישור הרעיונות אלא באינטר־איציה האמנותית. לאמר החיאת הע־בר כדמותו וכצלמו אגב חויה בת־וזה. בעצם הרל זו התמצית שבחוייה האנושית מאז ועד היום הזה, החור־זרת ועולה בלבושים שונים.

הייה — פירושה פעולה חיצונית המכה גלים בנפש, גל נוגע בגל עד הרטיטו מצולות. כזוהי חויה האמ־נותית של דבורה בארון. הסופרת חיה את תיי ההווה שלה, חיותיה שלה. והנה ראו עיניה את "הלבן" (*). זה היהודי "לייבקה" שעשה בעיירתה בליטא את לבני החומר בשביל התגורים. הוא עשה את העבודה הזאת כשכיר אצל "יחיאל בר, בעל הכבשנות. היא ראתה את השכיר העובד בחנאים המיוחדים של העי־רה בליטא אצל גותן־עבודה של הימים האלה. ואילו שלושת אלפים שנה אלה המפרידות בין לייבקה ובין אבותיו הקדמונים במצרים לא שינו את הדברים. ואף שיחיא־לבד לא היה נוגש בעל זכויות של נוגש מאת פרעה מלך מצרים, הרי כשהופיע המעביד לעת הצהרים "מדמה היתה לראות כמין שבט נגשים מתחת לבגד הקמלט שלר".

הראיה הזאת, ראיה ממעמקים היא, הסופרת ספגה את מהות השעבוד, שהוא אחת לכל האנשים המשועבדים בכל התקופות עד היום הזה, שע־בוד־מצרים עוצב בסיפורי התורה עי־צוב תמציתי לכל הזמנים, ודבורה בארון קלטה את המהות הזאת בנפ־שה. ורואה את המתרחש לפני עי־ניה ליסודותיך ראיה כהותית.

השפעת התנייך היא כאן באלימגי־טריות של הנושא האנושי אשר בו. דבורה בארון אינה כותבת אידיליות תנ־כיות, אף שספר הספרים מעורה בדמה. אין היא צופה אל החיים אחר דנית, אל ימי העבר הרחוק ומעלה בדמיונה ציוריו. אין היא מעבירה את עצמה אל הרחוק והוקמת את יצירתה, אלא להיפך. הסתכלותה בחיי יום יום מעלה מנבכיה, נבכי־נפשה ורוחה, את החויה הרחוקה. חויה שנצרפה בכור הזמנים של עמה בכל גלגוליה התרבותיים ומקרבת אר־תה לחויה של מראה עיניה, ואולם תמונת "הלבן" בעבודתו בחומר וכי

(* הלבן — דבורה בארון, הוצאת עם עובד — זוטא, כצריה לנובילות ולמסות.